

Rejsen mod Europa

Flamske riddere på vej til korstog, ved en procession i vore dages Brügge i Belgien. Kampråbet var Deus Vult! Foto: Wikimedia Commons

Asger Wille 03.05.2022

EUROPAS HISTORIE // BOGANMELDELSE – Jacob Danneskiold-Samsøe har forfattet en medrivende og velskrevet Europa-historie, som oser af fagligt overskud og formidlingsevne. Bogen udgør første del af i alt to udgivelser og dækker tiden op til Napoleons nederlag i 1800-tallets begyndelse.

Rejsen mod Europa. De første 10.000 år

Af Jacob Danneskiold-Samsøe
Gads Forlag, 536 sider. 399,95 kr.

Bogen udkom 25. april 2022

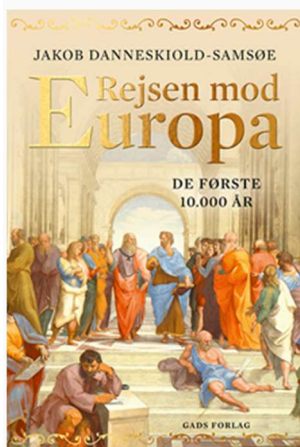
”Vores kontinent er blevet til i ufred”, skriver Jacob Danneskiold-Samsøe (JDS) i forordet, og dermed understreges et af to væsentlige elementer i bogens kamp med begrebet Europa. For bogen insisterer på den ene side på, at Europa i udtalt grad har været et hus i splid med sig selv gennem historien. At Europa er svært at definere, og at kontinentet ikke er så tæt vævet en enhed, som vi måske går og tror.

Men på den anden side er bogen båret frem af en insisteren på, at der findes en fælles europæisk arv, en fælles historie og en enhed, der udgør fundamentet i et faktisk eksisterende Europa. De to poler udgør en væsentlig del af den ramme, som bogens lærred spændes ud over – med stor succes.

Kausalt spindelvæv

Bogen bærer den herligt underspillede undertitel *De første 10.000 år*, men formidlingen begynder reelt i et mennesketomt Europa for 20.000.000 år siden. Selvom læseren hurtigt føres frem til historisk tid, understreger JDS indirekte med sine lange kronologiske træk, at mennesket er knyttet til geografien – at geografien kom først, og at den spiller en væsentlig rolle for menneskets handlemuligheder – men det betyder også, at JDS opfatter vores fælles historie som et kausalt spindelvæv.

Alle senere hændelser har deres udspring i tidligere begivenheder, og derfor giver det ikke mening at begynde senere, end da de første mennesker kom til kontinentet.

Bogforsiden

Det er selvfølgelig både morsomt og polemisk, men JDS trækker dermed også en anelse på den historiefaglige tradition, som kaldes Annales-skolen, men den slags overvejelser spares læseren klogeligt for.

Hvorvidt det er et bevidst valg, ved jeg ikke, men bogen henvender sig til en læser, der først og fremmest vil være klogere på den europæiske historie og ikke interne historiefaglige metoder, og det gør den med stor succes. Her tales ikke ned til læseren, men der skrives heller ikke til den del af JDS' (og mine egne) fagfæller, som læser historiske værker for at kritisere deres fravalg frem for deres tilvalg. I forlængelse af denne tilgang til formidling forklarer JDS, at det af "praktiske grunde" ikke har givet mening at forsyne bogen med fodnoter eller litteraturliste.

Visse steder, som når JDS skriver, at tyskerne har det "**stramt med national selvforherligelse**" tager jeg mig kortvarigt til perlehalskæden, men bogen er generelt fri for den type "*dumbing down*", som englænderne siger

Det kunne man måske trods "praktiske grunde" godt alligevel, men ikke desto mindre forekommer fravalget helt passende. Formidlingen lyser af fagligt overskud, og løbende litteraturhenvisninger ville skabe et svært tilgængeligt grafisk udtryk, men også sende et tavst signal til en læser om, at dette er skrevet til fagprofessionelle. Og det er netop ikke bogens mål.

I og for sig følger JDS et ganske traditionelt mønster for ”de store linjers” historiefremstilling. Bogen er grundlæggende kronologisk i sin opbygning, og undervejs behandles de mest skelsættende begivenheder på forskellige områder. I perioden frem til antikken ligger vægten eksempelvis på de forskellige folkeslag, som stammer fra de indoeuropæiske indvandrere, herunder grækere, romere, keltere og germanere.

I takt med både bogens og tidens fremadskriden lægges vægten lidt anderledes her og der, fx på teknologi, korstog, kristen enhedskultur, men også den videnskabelige revolution, mødet med andre kulturer og så videre.

Gotere i kamp mod romersk kavalleri, som afbildet på Ludovisi sarkofagen fra omkring år 250. Foto: Wikimedia Commons

Undervejs er der endda afstikkere til fx Kina og til en diskussion om, hvorfor det ikke blev Kina, men Europa, som dominerede andre kontinenter fra 1500-tallet og frem. Da Kina langt tidligere end Europa udviklede mange af de forudsætninger, som gjorde europæerne i stand til at brede sig og den europæiske kultur ud over verdenshavene, er det et godt eksempel på, hvordan historiske årsagsforklaringer er så store og komplekse, at de altid vil være et spørgsmål om fortolkning – og til- og fravalg.

Og det er en sådan fortolkning JDS giver læseren et begavet indblik i, men også her undgår JDS at grave sig for dybt ned i en samtale med sig selv. Afsnittet giver et indblik i, hvordan man kan diskutere årsager som historiker, men det sker i det store hele bagom ryggen på læseren – på den bedst tænkelige måde.

Rejsen mod Europa er en historisk skildring af Europa, som overholder mange af de traditionelle konventioner på området. Det er ikke skidt, for de giver bogen en genkendelig logik, der vil gøre den spiselig for ikke-historikere. Men samtidig er JDS’ subjekt jævnlige til stede i formidlingen. Det gælder både gennem et konkret ”jeg”, som popper op hist og her, men også som en usynlig hånd, der udvælger, tilrettelægger og ikke mindst fortæller denne udgave af historien om Europa.

Den gør læseren klogere i en form, der finder den rette balance mellem historiefaglig og lødig omgang med kildematerialet

Tilstedeværelsen af et ”jeg” i historieformidlingen er et ømt punkt i historiefaget. På landets universiteter har man – selv da jeg læste i 00’erne – skabt bizarre sproglige konstruktioner for at undgå at skrive jeg.

I stedet har man besjælet sin tekst og brugt udtryk som ”nærværende opgave ønsker at undersøge...”. Personligt holder jeg meget af det neddæmpede, men samtidig inviterende jeg, der findes i Rejsen mod Europa. Det trækker på en formidlingsmæssig tradition, som lægger sig op ad tankerne om folkeoplysning.

Det er ikke et belærende jeg, men dog et jeg, der til tider giver små stik til fagfæller og fastlåste positioner i historieforskningen og til tidsånden som helhed. Visse steder, som når JDS skriver, at tyskerne har det ”**stramt med national selvforherligelse**”, tager jeg mig kortvarigt til perlehalskæden, men bogen er generelt fri for den type ”*dumbing down*”, som englænderne siger.

Deus Vult!

I afsnittet om korstogene træder JDS særligt tydeligt frem i sætningen: *”Korstogene indgår som regel i det synderegister, vesteuropæere fra tid til anden beskyldes for. Men ud over at man skal bedømme en tid på dens egne præmisser og ikke nutidens, ligger der også en god del uvidenhed eller hykleri i disse anklager, som ofte indgår i en konstruktion af vesteuropæisk nedrighed gennem tiden.”*

Bogen indeholder ikke mange af disse tydelige positioneringer, og de vil måske dele vandene blandt læserne. Personligt sætter jeg pris på sætningen – måske fordi jeg er enig – men også fordi det giver læseren en mulighed for at få et glimt af verdensopfattelsen hos afsenderen. Historieformidling er til- og fravalg, og valgene vil altid være subjektivt forankrede i en vis udstrækning. JDS skifter til tider fra en mere tilbagetrukket formidlerrolle til denne mere holdningsorienterede position, når bogen behandler emner, der indgår i den aktive historiebrug i vores samtid.

Bogen tager den virkelighed, vi lever i alvorligt, og selvom den går kritisk og spørgende til fastlåste idéer om fx Europa som begreb, bliver den ikke til en trættekær, akademisk øvelse i gold dekonstruktion

Men bogen er ikke et politisk manifest forklædt som historieskrivning. Det er først og fremmest lødig, tilgængelig historieformidling. Den trækker til dels på formidlingssuccesser som Bill Brysons bøger om vores verden og **Yuval Noah Hararis *Sapiens***, fordi den sætter forståelsen hos modtageren højere end den indirekte selvfremstilling af forfatteren.

Derfor har JDS også inddraget andre fagfelter end historien og filosofien, som er hans. Det skaber en levende europæisk historiefortælling, fordi den som mange andre bøger for tiden ikke låser sig tematisk fast på enten at følge konger, kvinder eller kolonier, men i stedet inddrager en palette af genstandsfelter.

Men er det så ikke netop en bog, der understreger de sidste 30 års påstande om, at tværfaglighed er den eneste vej frem? Nej, bogen er solidt forankret i historiefaget, i den faglighed, der knytter sig til historikerens metoder og den måde at stille spørgsmål til verden, som er klassisk for historikere. Det er JDS' evne til at inddrage andre fagområders folkeoplysning på en begavet måde, der giver bogen en ekstra dimension.

Selv når vi nærmer os moderne tid, formidler JDS svært tilgængelige emner, som de forskellige filosofiske positioner i oplysningstiden, på en måde hvor de knyttes til samtidige europæiske begivenheder. Det giver læseren en række holdepunkter undervejs og gør dette afgørende vigtige element i den europæiske historie konkret uden at ofre deres filosofiske kerne.

Bogen er sin egen og meget anbefalelsesværdig

Rejsen mod Europa er en særdeles anbefalelsesværdig og velskrevet bog. Den gør læseren klogere i en form, der finder den rette balance mellem historiefaglig og lødig omgang med kildematerialet og de ganske rimelige krav om formidlingshensyn, der præger nutidens forlagsvirksomhed.

Bogen tager den virkelighed, vi lever i alvorligt, og selvom den går kritisk og spørgende til fastlåste idéer om fx Europa som begreb, bliver den ikke til en trættekær, akademisk øvelse i gold dekonstruktion. Rejsen mod Europa lægger sig i en folkeoplysende tradition, men bringer samtidig så megen fornyelse og sprogligt overskud, at den ikke bare er en gentagelse af andre udgivelser. Bogen er sin egen og meget anbefalelsesværdig.

Asger Wille er vært på podcasten "En lang historie kort", som findes på alle podcasttjenester. I podcasten behandles alle tænkelige historiske emner og forhold med fokus på formidling og begejstring for fortiden – og dens plads i nutiden.

Den findes bl.a. på Apple podcast lige her.

bøgereuropahistorie

Asger Wille

Asger Wille er uddannet historiker fra Københavns Universitet og underviser i dansk, historie og mediefag på Køge Gymnasium. Han er tillige næstformand i GL, Gymnasieskolernes Lærerforening. Asger Wille arbejder med formidling af hi